

Тютюнник С.В.,

к. е. н., доцент, професор кафедри організації обліку та аудиту

Бондаренко Д. С.,

магістрант факультету обліку та фінансів

Мартиненко А. М.,

магістрант факультету обліку та фінансів

Полтавська державна аграрна академія

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ КОЕФІЦІЄНТА ФІНАНСОВОЇ АВТОНОМІЇ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є забезпечення стабільності його діяльності з позиції довгострокової перспективи. Фінансова стійкість – це здатність підприємства функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу активів і пасивів у мінливому економічному середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику [1, с. 107]. Аналіз фінансової стійкості ґрунтується головним чином на відносних показниках – фінансово-економічних коефіцієнтах, які розраховуються як співвідношення абсолютних показників активу і пасиву балансу (звіту про фінансовий стан). Одним із основних відносних показників оцінювання фінансової стійкості є коефіцієнт фінансової автономії, який характеризує частку власного капіталу в загальній вартості авансованого капіталу. Нормативне значення для даного коефіцієнта $\geq 0,5$ (або $\geq 50\%$). За такого значення вважають, що ризик кредиторів (банків, інвесторів, постачальників) є мінімальним, оскільки у цьому випадку підприємство може всі свої зобов'язання і забезпечення покрити за рахунок власних джерел фінансування. Чим вище значення коефіцієнта фінансової автономії, тим більш фінансово стійким та незалежним від зовнішніх кредиторів є підприємство.

За даними Державної служби статистики України проаналізуємо динаміку коефіцієнта фінансової автономії підприємств України за видами економічної діяльності за 2012-2017 рр. (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Динаміка коефіцієнта фінансової автономії підприємств України за видами економічної діяльності за 2012-2017 рр.

Види економічної діяльності	Роки						Відхилення (+,-) 2017 р. від 2012 р.	
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	абсолютне	відносне, %
У цілому по Україні	0,351	0,341	0,247	0,283	0,245	0,247	-0,104	-29,6
Сільське, лісове та рибне господарство	0,536	0,501	0,420	0,402	0,241	0,479	-0,057	-10,6
Промисловість	0,387	0,385	0,288	0,203	0,189	0,175	-0,212	-54,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,507	0,479	0,409	0,676	0,636	0,612	+0,105	+20,7
Фінансова та страхова діяльність	0,540	0,558	0,383	0,350	0,353	0,352	-0,188	-34,8
Освіта	0,710	0,707	0,725	0,608	0,606	0,643	-0,067	-9,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,477	0,452	0,297	0,295	0,347	0,294	-0,183	-38,4

Отже, за даними табл. 1 упродовж 2012-2017 рр. спостерігається переважно негативна динаміка коефіцієнта фінансової автономії, за винятком підприємств транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності. Перевищення нормативного значення ($\geq 0,5$) коефіцієнта фінансової автономії спостерігається по транспорту, складському господарству, поштовій та кур'єрській діяльності; освіті. Найнижчими з видів економічної діяльності є значення коефіцієнта фінансової автономії в промисловості, при цьому прослідковується чітка тенденція до їх зниження: з 0,387 у 2012 р. до 0,175 у

2017 р. У цілому по Україні значення коефіцієнта фінансової автономії не досягають нормативного рівня та коливаються від 0,351 у 2012 р. до 0,245 у 2016 р.

Пропонуємо досліджувати вплив чинників на зміну коефіцієнта фінансової автономії ($K_{ф.а.}$) за допомогою способу ланцюгових підстановок, який передбачає розрахунок умовного значення результативного показника ($K_{ф.а.ум}$):

$$K_{ф.а.ум} = BK_1 \div BB_0, \quad (1)$$

де BK_1 – власний капітал у звітному періоді;

BB_0 – валюта балансу в базовому періоді.

Загальна зміна (+,–) коефіцієнта фінансової автономії:

$$\Delta K_{ф.а.} = K_{ф.а.1} - K_{ф.а.0}, \quad (2)$$

у тому числі за рахунок факторів:

$$1) \text{ власного капіталу: } \Delta K_{ф.а.БК} = K_{ф.а.ум} - K_{ф.а.0}; \quad (3)$$

$$2) \text{ валюти балансу: } \Delta K_{ф.а.ББ} = K_{ф.а.1} - K_{ф.а.ум}. \quad (4)$$

$$\text{Перевірка розрахунку: } \Delta K_{ф.а.} = \Delta K_{ф.а.БК} + \Delta K_{ф.а.ББ}. \quad (5)$$

Визначимо з використанням запропонованої методики вплив власного капіталу та валюти балансу на зміну коефіцієнта фінансової автономії підприємств України за видами економічної діяльності за 2016-2017 рр. (табл. 2). За результатами досліджень у 2017 р. порівняно з 2016 р. чіткої тенденції щодо зміни коефіцієнта фінансової автономії не виявлено, спостерігається як його зростання, так і зниження. Підвищення відбулося в сільському, лісовому та рибному господарстві (на 0,238), освіті (на 0,037) та в цілому по Україні (на 0,002). Зниження має місце в промисловості (на 0,014), транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності (на 0,024), фінансовій та страховій діяльності (на 0,001) і охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги (на 0,053). Підвищення коефіцієнта фінансової автономії переважно забезпечило зростання власного капіталу, а зниження – збільшення валюти балансу.

**Факторний аналіз коефіцієнта фінансової автономії підприємств України
за видами економічної діяльності за 2016-2017 рр.**

Види економічної діяльності	2016 р.	Умовне значення	2017 р.	Зміна (+,-) коефіцієнта фінансової автономії		
				загальна	у тому числі за рахунок факторів	
					власного капіталу	валюти балансу
У цілому по Україні	0,245	0,246	0,247	+0,002	+0,001	+0,001
Сільське, лісове та рибне господарство	0,241	0,284	0,479	+0,238	+0,043	+0,195
Промисловість	0,189	0,197	0,175	-0,014	+0,008	-0,022
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,636	0,494	0,612	-0,024	-0,142	+0,118
Фінансова та страхова діяльність	0,353	0,409	0,352	-0,001	+0,056	-0,057
Освіта	0,606	0,706	0,643	+0,037	+0,100	-0,063
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,347	0,361	0,294	-0,053	+0,014	-0,067

Таким чином, для підвищення рівня фінансової стійкості необхідно встановити оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом для забезпечення мінімального фінансового ризику за максимальної рентабельності власного капіталу. А критерієм оцінки даного співвідношення є значення коефіцієнта фінансової автономії.

Список використаних джерел

1. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Полтава: ПДАА, 2016. 432 с.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.